

Eesti ravijuhendite koostamise süsteem on ajakohastatud ja uus käsiraamat valminud

Mari Mathiesen¹, Joel Starkopf², Jarno Habicht³

Mari Mathiesen

Eesti Arsti 2010. aasta augustinumbris andsime esmase ülevaate ravijuhendite süsteemi uuendamisest Eestis. Tookordse artikli eesmärk oli teavitada ravijuhendite süsteemi uuendamise käivitamisest, mille esimese tegevusena hinnati senise ravijuhendite koostamise ja rakendamise olukorra plusse ja miinuseid. Toona oli tegevus alles algjärgus ning edasiste sammudena oli kavas ravijuhendite käsiraamatu uuendamine ning selle katsetamine ühe konkreetse ravijuhendi koostamise käigus. Lubasime 2011. aasta sügisel selle töö tulemusi kõigile ravijuhendite koostamisega seotud osapooltele tutvustada, mida käesolevas artiklis on püütudki teha.

Ravijuhendeid on Eestis süstemaatiliselt ette valmistatud enam kui kümmeaastat ning mitmed neist tuginevad Eesti ravi- ja tegevusjuhendite koostamise käsiraamatule. Vahepeal on ravijuhendite koostamise maailmapraktika edasi arenenud, samuti on Eesti arstidel, õdedel ja ametnikel kogunenud kohalike juhendite koostamise arvestatav kogemus. Nendest asjaoludest tingituna süvenes arusaam, et olemasolev ravijuhendite koostamise ja kasutamise protsess vajab uuendamist. Teema olulisust arvestades leidis see kajastamist WHO ja Eesti koostööleppes aastateks 2010–2011. Aastal 2010 algatas Eesti Haigekassa omapoolse ravijuhendite arendusprojekti eesmärgiga ajakohastada ravijuhendite koostamise ja rakendamise protsessi. Töö tulemusena peaksid valmima uued tõendus põhised, kulutõhusad ning Eesti oludele kohandatud ravijuhendid, mille peamine eesmärk on parandada ravikvaliteeti ja vähendada kliinilise tegevuse põhjendamatut varieeruvust. Juba mõlema ettevõtmise algusjärgus kaasati projekti aktiivse partnerina TÜ arstiteaduskond, mis on Eesti peamiseks arstiteadusliku kompetentsuse keskuseks.

Joel Starkopf

Jarno Habicht

¹ Eesti Haigekassa,
² TÜ arstiteaduskond,
³ Maailma
Terviseorganisatsioon

Korrespondeeriv autor:
Mari Mathiesen, mari.
mathiesen@haigekassa.ee

2010. aasta kulus suuresti senise olukorra hindamisele, mille viisid paralleelselt läbi nii TÜ arstiteadlastest koosnev eksperdirühm kui ka WHO asjatundjad. TÜ dotsendi Pille Taba juhtimisel korraldatud põhjaliku küsitlusuuringuga, milles osales ligi 500 arsti, analüüsi olulisemaid takistusi juhendite rakendamisel. Uuringust selgus, et üldine valmidus tõendus põhiste ravijuhendite kasutamiseks igapäevatoös on Eestis kõrge. Ravijuhendite järgimise peamise takistusena toodi esile ajanappust vajaliku teabe leidmiseks. Põhilise ootusena nimetati tänapäevast ja mugavat elektroonset andmebaasi, kust ravijuhendeid leida. Oluliseks peeti ravijuhendite kohandamist kohalikele oludele ja nende regulaarset ajakohastamist. Arvestades arstide ootusi, on ettevalmistamisel uus elektroonne keskkond, millest leiab tulevikus nii käsiraamatu, ravijuhendid kui ka ravijuhendi ettevalmistamist hõlbustavad elektroonsed vormid jt ravijuhenditega seotud abimaterjalid.

Uuringu tulemusena sündis ka ettepanek täiustada mitte ainult haigekassa rahastatud ravijuhendite arendamisprotsessi, vaid käsitleda ravijuhendite ettevalmistamise süsteemi Eestis tervikuna. Tuginedes ekspertide hinnangutele ja rahvusvahelisele praktikale, alustati Eesti ravijuhendite koostamise käsiraamatu uuendamist, mille käigus toimus viimase aasta jooksul haigekassa kaasabil TÜ arstiteaduskonna töörühma ja WHO ekspertide tihe koostöö. On selge, et ravijuhendite kvaliteedi huvides ei saa teha mõõndusi tõendus põhise põhimõtetes, kuid samas tuleb arvestada väikese riigi võimalusi ja võimekust. Ravijuhendite käsiraamat peab pakkuma praktilist tuge nii ravijuhendi koostamise algatajale kui ka oluliste kliiniliste teemade valikul. Nendest põhimõtetest lähtudes on käsiraamatu uude versiooni saanud kirja nii kohalik

töökorraldus kui ka peamised põhimõtted usaldusväärsete teabeallikate leidmisel ja hindamisel. Käsiraamatus käsitletakse nii konkreetsetele kliinilistele küsimustele vastamist kui ka mujal loodud ravijuhendite kohandamist Eesti tervisesüsteemi.

Korraldusliku uuendusena on realiseeritud arstiteadlaste eksperdirühma ettepanek suurendada ravijuhendite nõukoja strateegilist rolli nii tulevaste juhendite teemade valikul kui ka valminud juhendite kinnitamisel. Selles protsessis on oluline arstiteaduskonna juhtiv roll. Iga ravijuhendi koostamisel hakkab tippspetsialistidest koosnevat meeskonda abistama töörühm, kes pakub tehnilist ja korralduslikku abi, sh teaduskirjanduse otsimisel ning rahaliste mõjude hindamisel. Kogutud meditsiinilise teabe, olemasolevate ressursside ja kulude ning kohalike väärtushinnangute analüüsi tulemusena sõnastatakse asjakohased soovitusel ja nende tõenduslik tugevus. Käsiraamatus on põhjalikult käsitletud huvikonflikti registreerimise, tõenduspõhise ja majandusliku mõju hindamise ning nende alusel soovitude tegemise, aga ka juhendite regulaarse uuendamise teemasid. Senisest oluliselt enam on pööratud tähelepanu ravijuhendi levitamise ja rakendamise protsessile. Ravijuhendi eesmärk peab olema seotud tervisetulemiga, mistõttu tuleb hoolikalt kaaluda, kuidas korraldada ravijuhendi rakendamise tulemuste hindamine. Seda eesmärki täidavad käsiraamatus antud juhised rakendusnäitajate valikuks.

Tehtu kasutuskõlblikkuses veendumiseks otsustati proovida käsiraamatut ka ühe konkreetse ravijuhendi koostamisel. Näidisravijuhendi teemaks valiti täiskasvanud hüpertooniahaige käsitus esmatasandil. Valikul lähtusime põhimõttest, et terviseprobleem mõjutaks võimalikult paljusid patsiente. Samuti oli oluline valida valdkond, kus kasutatakse palju erinevaid ravimeid ja diagnostikameetodeid ning on teada arstide igapäevapraktika erinevus. Lisaks pidasime soovitavaks, et juba esimese juhendi loomisest oleks kaasatud perearstid. Näidisravijuhendi tegemist juhtisid professorid Ruth Kalda TÜst ja Margus Viigimaa PERHist ning vastavat töörühma dr Alar Irs

Ravimiametist. Ravijuhendi koostamine, mis praeguseks on jõudnud lõpusirgele, on olnud põnev ja pingeline ning kindlasti andnud väga hea kogemuse. Esimese uute põhimõtete järgi koostatud Eesti ravijuhendi tutvustamine leiab aset oktoobri alguses.

Eesti ravijuhendite koostamise käsiraamatu esmaesitlus toimub 14. oktoobril 2011 TÜ arstiteaduskonna aastapäeva ürituste raames arstiteaduskonna, WHO ja Eesti Haigekassa ühissessioonil „Kliinilisest küsimusest ravisoovituseni – tõenduspõhine meditsiin ja ravijuhendid. Rahvusvahelise kogemuse kasutamine Eesti arsti igapäevatöös“. Akadeemilise loengu tõenduspõhisest meditsiinist peab sessioonil prof Holger Schünemann Kanada McMasteri ülikoolist, lisaks temale peavad seal ettekanded uue käsiraamatu ja juhendi valmimisel osalenud partnerid. Projekti saab pidada edukaks, kui lisaks arendustööle järgneb ravijuhendite koostamine rutiinse tegevusena. See etapp seisab meil veel ees ning vajab paljude spetsialistide ja institutsioonide kaasabi. Käesoleva aasta lõpus plaanime välja kuulutada taotlusvooru uute ravijuhendite koostamiseks ning 2012. aasta kevadel seisab TÜ arstiteaduskonna juhtimisel tegutseval ravijuhendite nõukojal ees uute loodavate ravijuhendite teemade valik. Sellele järgneb ravijuhendite sisuline koostamine, kus järgitakse värsket Eesti ravijuhendite koostamise käsiraamatut.

Ravikvaliteedi teema on ka Eestis järjest aktuaalsem. Tõenduspõhine meditsiin on parimate olemasolevate teadmiste üksikasjalik, kaalutud ja sihipärane kasutamine inimese tervist puudutavate otsuste tegemisel. Olulistele kliinilistele küsimustele vastuseid andvad ravijuhendid toetavad tõenduspõhise tervishoiu rakendamist, süsteemset lähenemist tervishoiule, parandavad ravikvaliteeti, ühtlustavad kliinilist käsitlust ning on abivahendiks igapäevatöös. Rahvusvahelises koostöös uuendatud Eesti ravijuhendite süsteem toetab tervishoiutöötajate igapäevaseid otsuseid. Loodetavasti saame juba 2015. aastal teha esimesi kokkuvõtteid ja hinnata, kas tõenduspõhisus on Eesti tervishoius senisest tõhusamalt rakendunud.